

УДК

Коробій Г.– ст. гр.БМ-21

Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРНО-НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ XIX СТ. В УКРАЇНІ

Науковий керівник: Савчин Т.О.

Україна – унікальний феномен для дослідників-націологів. По суті українське національне відродження є типовим зразком формування нації східноєвропейського типу. Ліквідація гетьманства (1764), зруйнування Запорізької Січі (1775), скасування чинності магдебурзького права (1831) та Литовського статуту (1840) на Правобережжі поклали край автономії України, яка фактично стала безправною колонією Російської імперії. Західноукраїнські землі у складі Австрійської держави також перебували на колоніальному становищі. Ці та багато інших соціально-економічних змін, які відбувалися в XIX ст., стимулювали культурний процес на українських землях, звичайно, з певними особливостями. Колоніальний стан України, політика царського уряду, спрямована на асиміляцію українців, знищення останніх проявів національного життя, призвели до руйнування культуротворчої еліти нації.

Українська православна церква перебувала під юрисдикцією російської патріархії і фактично стала помічником тих шовіністично настроєних кіл Росії, які жадали зникнення українців як нації. Місію творення нової культури взяла на себе українська інтелігенція. Українську літературу періоду національно-культурного відродження започаткував поемою “Енеїда” Іван Котляревський (1769-1838). У цьому творі поет намагався показати, як можна на основі українського побуту та фольклору створити літературний шедевр, який пробудив би інтерес до народного життя, додав оптимізму в складних умовах колоніального поневолення. Значний внесок в подальший розвиток літератури зробили: Микола Лисенко, М.Павлик, О.Терлецький, Т.Шевченко, Леся Українка. Важливим чинником прогресу української культури цих часів стає театр, який в умовах Російської імперії один міг, протидіючи русифікації, відкрито впливати на широкі маси. Активну роль у театральному житті України цього часу відіграли аматорська трупа “Товариства кохаючих рідну мову”, Г.Квітка-Оснорович, Василь Гоголь-Яновський, Михайло Щепкін та Карпо Соленик.

Українське архітектурне мистецтво першої половини XIX ст. продовжувало утверджувати свою самобутність, вириваючись із-під чужих впливів. У той час панували класичний стиль та ампір, які на території України набирали національних прикмет, зв'язаних з традицією містобудування. Серед архітекторів виділяється Андрій Меленський (головний архітектор Києва). На початку XIX ст. синод заборонив будувати церкви українського типу, і національне церковне будівництво завмирає.

Група талановитих студентів Київського університету створюють таємну організацію – Кирило-Мефодіївське товариство (1846-1847), діяльність якого свідчить про початок нового, вищого етапу національно-культурного руху. Поряд з романтичним піднімається в українській літературі реалістичний напрям. Однією з перших у дусі реалізму починає творити Марко Вовчок (“Народні оповідання”), потім І.Нечуй-Левицький (1838-1918), Панас Мирний (1849-1920) та Іван Франко (1856-1916).

Як бачимо, тогочасна політика держави щодо винищення української нації як такої, не завадила подальшому її розвитку в сфері культури, архітектури, політики, живопису, освіти.